

خودیار خواب در بحران

sleep i n crisis

بهتر
کاشف مسیر بهتر

مقدمه

اگر این روزها خوابتان به هم ریخته، احتمالاً دارید با چیزی روبه‌رو می‌شوید که خیلی‌ها در شرایط بحرانی تجربه‌اش می‌کنند: بدن و ذهن وارد حالت «آماده‌باش» می‌شوند و خاموش شدن در شب سخت‌تر می‌شود. ممکن است خسته باشید، اما وقتی روی تخت می‌روید انگار مغز تازه روشن می‌شود. یا نیمه‌شب با تپش قلب و یک حس خطر بیدار می‌شوید. یا اصلاً خواب می‌روید ولی چند بار بیدار می‌شوید و بعد دیگر خواب برنمی‌گردد.

در این وضعیت، ممکن است این‌ها را تجربه کرده باشید:

احساس دل‌شوره‌ای مبهم دارد، بی‌قراری یا غم سنگینی را به دوش می‌کشید. گاهی مدتی کرخت و بی‌حالید و گاهی نوسان‌های خلقی را تجربه می‌کنید. مواقعی هم حس کردید که هیچ چیز آرامتان نمی‌کند.

در سرتان فکرهای مختلفی عبور می‌کند و سناریوهای مختلفی در مورد اتفاقات پیش‌رو در ذهنتان پدید می‌آید. خبرها را مرور می‌کنید و سوزن‌ذهنتان همانند یک گرامافون قدیمی بر نگرانی در مورد آینده گیر کرده است. ممکن است این فکر نیز مدام در سرتان مرور شود: (اگر نخواستیم فردا از پا در خواهیم آمد).

در بدنتان هم ممکن است این‌ها را تجربه کرده باشید: تپش قلب، فشار سینه، دل‌پیچه، لرزش، یا بیدار شدن‌های ناگهانی.

ممکن است زمان‌های زیادی را بی‌انرژی بر روی تخت برای جبران خواب‌های از دست رفته سپری کنید یا در طول روز مدام چرت‌های طولانی مدت می‌زنید و ساعت خوابتان حسابی به هم ریخته است. ممکن به طور مکرر قبل از خواب به گوشی موبایل خود سر می‌زنید و خبرها را مرور می‌کنید یا برای خوابیدن سخت تلاش می‌کنید.

این خودیاری قرار نیست جای درمان را بگیرد و قرار نیست قول بدهد که در یک شب همه چیز درست می شود. هدفش ساده است: کم کردن تقلا و برگرداندن ریتم. وقتی تقلا کمتر شود و ریتم کمی برگردد، خواب معمولاً خودش قدم به قدم بهتر می شود. این برنامه ی ۷ روزه طوری طراحی شده که روزانه زمان کمی بگیرد، فشار زیادی وارد نکند، و در عین حال به شما کمک کند شب ها از حالت «جنگ با خواب» بیرون بیاید.

نکته ی ایمنی کوتاه: اگر فکر خود آسیب رسانی دارید، یا چند شب تقریباً نخوابیده اید و هم زمان انرژی غیرعادی/بی نیازی از خواب دارید، یا حملات اضطراب شدید و مکرر دارید که کارکرد روزانه را مختل کرده، این خودیاری کافی نیست و باید کمک تخصصی/فوری بگیرید.

پروتکل ۷ روزه (هر روز حدود ۱۰-۱۵ دقیقه)

قبل از شروع: ۳ قانون ثابت برای کل هفته

یک ساعت بیداری ثابت انتخاب کنید و تا حد ممکن نگه دارید (حتی اگر بد خوابیدید).

این کار مثل «تنظیم مجدد ساعت داخلی» عمل می‌کند؛ شب بعد را قابل پیش‌بینی‌تر می‌کند.

۶۰ دقیقه قبل خواب تا حد ممکن دیدن اخبار و شبکه‌های اجتماعی را کم کنید.

اگر حدوداً نیم ساعت را بر روی تخت گذرانید و خوابتان نیامد، از تخت بیرون بیایید.

روز ۱ — امشب را از حالت اضطراری خارج کنید

امشب:

• می‌توانید این جمله برای خودتان بگویید: «بدنم در حالت آماده‌باش است؛ قرار نیست امشب همه‌چیز حل شود.»

• ۶ نفس آرام: دم ۴ ثانیه، بازدم ۶ ثانیه.

این کار کمک می‌کند بدن از «فشار» کمی فاصله بگیرد؛ خواب وقتی ممکن می‌شود که بدن کمی نرم‌تر شود.

رفتار خواب:

• فردا ساعت بیداری ثابت را قطعی کنید (مثلاً ۷:۳۰).

• امشب «زودتر از معمول» به تخت بروید برای جبران؛ یک ساعت خواب واقع‌بینانه انتخاب کنید.

اگر ذهن روشن شد:

• اگر خواب نیامد، از تخت بیرون بیایید و یک کار خنثی انجام دهید (نور کم، بدون خبر).

روز ۲ — تخت را دوباره به خواب وصل کنید

رفتار کلیدی امروز

• تخت فقط برای خواب (و استراحتِ واقعی). نهایت تلاش خود را به کار بگیرید تا در رخت خواب این کارها را انجام ندهید: بحث، خبر، چک کردن گوشی، و فکر کردنِ طولانی.

اگر نیمه‌شب بیدار شدید:

• اگر ذهن شروع کرد به چرخیدن، از تخت بیرون بیایید، چند دقیقه کار خنثی، و فقط وقتی پلک‌ها سنگین شد برگردید.

این کار کمک می‌کند مغز یاد بگیرد تخت جای «بیداری و نگرانی» نیست؛ کم‌کم شرطی خواب می‌شود.

امشب:

• قبل خواب یک کار کوتاه آرام انجام دهید: دوش ولرم/کتاب سبک/موسیقی آرام.

روز ۳ — ریتم را محکم‌تر کنید

صبح:

۵۰-۱۰ دقیقه را به دریافت نور صبح اختصاص دهید. میتوانید برای این کار کنار پنجره ای که نور مطلوبی دارد بایستید یا به یک پیاده روی روزانه کوتاه بروید.

نور صبح به بدن علامت می‌دهد «روز شروع شده» و شب راحت‌تر می‌تواند خاموش شود.

چرت روز

• اگر لازم شد چرت بزنید: کوتاه (۲۰ دقیقه) و نه دیر هنگام.

امشب:

اگر شب‌های قبل کم خوابیده‌اید، وسوسه‌ی «خیلی زود خوابیدن» می‌آید؛ امشب فقط کمی ساعت خواب را جلو ببرید (یکباره خیلی زود هنگام نخوابید).

روز ۴ — ذهنِ شب را قبل از تخت تخلیه کنید

عصر (۱۰ دقیقه)

• بر روی یک کاغذ «نگرانی‌ها» را بنویسید. می‌توانید کنار هر کدام از این نگرانی‌ها یک اقدام کوچک و قابل مدیریت برای فردا بگذارید یا اگر فکر کردید برای این نگرانی در حال حاضر کاری از دستتان بر نمی‌آید می‌توانید بنویسید «فعلاً خارج از کنترل».

معطوف کردن توجهتان به نگرانی‌هایی که در ذهن می‌گذارید کمک می‌کند تا این افکار کم‌تر مرور شوند. در رخت خواب نیز کمتر به سراغتان بیایند..

امشب:

• اگر افکار آمدند: به جای حل کردن‌شان، فقط بگویید «الان وقت حل مسئله نیست» و برگردید به تنفس آرام.

روز ۵ — اگر موج اضطراب یا تپش آمد

امشب (وقتی موج آمد)

• ۹۰ ثانیه فقط مشاهده: شدت بالا می‌رود، اوج می‌گیرد، پایین می‌آید.

دانستن اینکه موج “می‌گذرد” کمک می‌کند کمتر با آن بجنگید؛ جنگیدن معمولاً موج را بلندتر می‌کند.

• سپس ۶ نفس آرام (دم ۴ شماره، بازدم شماره ۶).

رفتار خواب:

همان قانون: اگر بیداری طولانی شد، از تخت بیرون بیایید.

روز ۶ — خواب را با روز درست کنید

سه لنگر کوتاه

1. صبح: نور روز

2. ظهر: ۱۰ دقیقه حرکت سبک

3. عصر: کاهش نور و صفحه‌ها

این‌ها «بدن» را قانع می‌کند که روز از شب جداست؛ وقتی مرز بین شب و روز مشخص تر شود، خواب راحت‌تر برمی‌گردد.

امشب:

• یک روتین ثابت ۱۵ دقیقه‌ای برای قبل خواب بسازید (حتی ساده).

روز ۷ — جمع‌بندی و نسخه‌ی شخصی شما

مرور ساده (۵ دقیقه)

به این سه سؤال جواب کوتاه بدهید:

1. این هفته کدام کار بیشترین اثر را داشت؟
2. کجاها بیشترین گیر را داشتیم؟ (مثلاً گوشی/خبر/ماندن روی تخت)
3. برای هفته‌ی بعد فقط دو کار را انتخاب کنم که ادامه بدهم، کدام‌اند؟

انتخاب دو عادت برای ادامه

• پیشنهادی‌ترین دو مورد:

◦ ساعت بیداری ثابت

◦ خروج از تخت وقتی بیداری طولانی می‌شود

نکته‌ی خیلی مهم درباره «انتظار»

در بحران، هدف این نیست که هر شب عالی بخوابید. هدف این است که چرخه‌ی بدتر شدن را قطع کنید. همین که چند شب پشت سر هم “کمی بهتر” شود، یعنی مسیر درست است.